

СУЧАСНІ СПОСОБИ МАТЕРІАЛІЗАЦІЇ ПАМ'ЯТІ ПРО ОБ'ЄКТИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ, ЯКІ ПЕРЕБУВАТЬ ПІД ЗАГРОЗОЮ ЗНИЩЕННЯ

Мищенко

Марина Олексіївна

кандидат юридичних наук,
Інститут культурології
Національної академії
мистецтв України, м. Київ
mishchenko_m@ukr.net

Мищенко

Марина Алексеевна

кандидат юридических наук,
Институт культурологии
Национальной академии
искусств Украины, г. Киев
mishchenko_m@ukr.net

Maryna Mishchenko

Ph.D. in Law, Institute
for Cultural Research, National
Academy of Arts of Ukraine, Kyiv
mishchenko_m@ukr.net

Анотація. У статті досліджено проблематику, пов'язану з визначенням сучасних способів матеріалізації і подальшого збереження пам'яті про об'єкти культурної спадщини, які опинилися під загрозою знищення. З'ясовано, що розвиток новітніх технологій, зокрема 3D-сканування, дає широкі можливості для фіксації деталізованої тривимірної проекції будь-якого об'єкта (як рухомого, так і не рухомого) у тому стані, у якому він перебуває на момент його фіксації, з огляду на ступінь пошкодження, реальність/неминучість загрози бути знищеним чи зруйнованим та наявність перспектив майбутньої реставрації.

Наголошено на тому, що за відсутності достатнього бюджетного фінансування варто шукати альтернативні за змістом та ступенем витратності шляхи збереження для майбутніх поколінь якщо не реального об'єкта, то принаймні його достовірної віртуальної проекції.

Визначено й аргументовано, що не варто ігнорувати ту важливу роль, яку відіграють у сучасних пам'яткоохоронних процесах інноваційні ініціативи небайдужих громадських активістів, а також об'єднань громадян, які реалізуються переважно на теренах мережі Інтернет з активним використанням усіх її можливостей.

Ключові слова: історична пам'ять, культурна спадщина, об'єкти культурної спадщини, нерухомі об'єкти культурної спадщини, охорона культурної спадщини, 3D-сканування.

Постановка проблеми. З плином часу людство змінювалося, трансформувалося його уявлення про навколишній світ і своє місце в ньому, розуміння перетворень у культурно-мистецькій, освітній сферах. Разом із цим, залишилося незмінним людське бажання зберегти для своїх наступників історичну пам'ять як основу національної самоідентифікації й таку важливу її складову як матеріальна культурна спадщина. Цілком слушним є твердження стосовно того, що минуле тільки тоді стане для прийдешнього покоління затребуваним, доступним та зрозумілим, коли в суспільстві будуть підтримуватися усі практики актуалізації спогадів (Никонова & Ляшко, 2013).

Протягом багатьох століть способи фіксації означеної пам'яті фактично лишалися незмінними або ж, якщо й змінювалися, то це відбувалося вкрай повільно. До найперших належать рукописні, вони містять усі збережені до нашого часу документи як державно-політичного, так і особистого характеру (літописи, хроніки, актові документи, листи, спогади тощо), художні способи — зображення, виготовлені шляхом використання усіляких мистецьких технік та різноманітних матеріалів, потім, з розвитком друкарства, приєднуються друковані — різноманітна друкована продукція, у подальшому — фото- та відеофіксація. Разом із цим, досягнення технологічного прогресу надають нові можливості та модернізують наявні підходи стосовно способів фіксації та збереження пам'яті про об'єкти культурної спадщини, які можуть втратити свою унікальну матеріальну форму вже найближчим часом.

Згідно з преамбулою до Закону України «Про охорону культурної спадщини» від 8 червня 2000 року¹ охорона об'єктів культурної спадщини, які знаходяться на території України, включно з територіальним морем і прилеглою зоною здійснюється державою (Про охорону культурної спадщини, 2000).

На практиці ж означена пам'яткоохоронна діяльність, у більшості випадків, фактично обмежується набором формально визначених дій, як то внесенням конкретного об'єкта культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України² з подальшим оприлюдненням такої інформації, встановлення щодо нього визначених матеріальних атрибутів як свідчення його статусу (охоронних дошок, знаків, інших інформаційних написів, позначок тощо). Разом із цим, реальне їх вчинення ще не гарантує належної охорони об'єктів культурної спадщини, здійснення щодо них, за потребою, усіх необхідних видів робіт — відновлювальних, реставраційних та інших передбачених законодавством, залежно від типу, виду та дійсного стану кожного конкретного об'єкта.

Варто зазначити, що на даний час до переліку повноважень центральних та місцевих органів виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини не належить формування окремого переліку (реєстру), до якого вносилися б відомості про ті пам'ятки державного чи національного значення, які перебувають у так званій «групі ризику» й можуть зруйнуватися найближчим часом.

У означеній ситуації необхідно детально дослідити теоретичне підґрунтя, а також практичні складові матеріальної фіксації пам'яті про об'єкти культурної спадщини, значення яких для національної та світової культури вкрай важливе, в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Здійснивши ґрунтовний аналіз наявних наукових публікацій, присвячених різним аспектам охорони об'єктів культурної спадщини в Україні та за її межами, з огляду на їхні предмет, мету, завдання та одержані наукові результати, вважаю за доцільне розподілити їх на такі групи:

- дослідження особливостей національного та/або зарубіжного законодавства у сфері охорони культурної спадщини (зокрема, наукові праці за означеною тематикою наявні в доробку Акуленка В. І., Бадяка В. П., Прибеги Л. В. та ін.);

- дослідження принципів, складових та шляхів реалізації державної політики у сфері охорони пам'яток (наукові праці за означеною тематикою наявні в доробку Артющенко А. М., Бобоедова Н. Д., Принь О. В., Сухенко С. В., Холодка В. Д., Усенко О. В. та ін.);

- дослідження особливостей притягнення до відповідальності за різні види посягань (адміністративні, цивільно-правові, кримінальні, дисциплінарні) на об'єкти культурної спадщини та їхні окремі складові (зокрема, Асейкін Р. В., Базелюк В. В., Гайворонський Є. П., Долгов С. Г., Кулакова Н. В., Каткова Т. Г., Кофанова О. С., Сергеев О. П. та ін.);

- дослідження мистецтвознавчих аспектів пам'яткоохоронної діяльності, зокрема, питань проведення експертиз стосовно різних типів об'єктів культурної спадщини, їхньої реставрації, консервації, музеєфікації, пристосування до нових життєвих реалій тощо (Брич М. Т., Івашко Ю. В., Михайловський Є. В., Лесик О. В. та ін.).

До поданої класифікації як окремий підвид не були долучені дослідження, присвячені аналізу сучасних способів фіксації пам'яті про об'єкти культурної спадщини, рівень загрози стосовно знищення, руйнування яких є критично високим. Це обумовлено тим, що означена проблематика якщо й оприявлювалася у межах наукової спільноти, то це не мало завершеного характеру, який притаманний фундаментальним дослідженням, і слугувало лише своєрідним «фоном» для інших суміжних на-

укових пошуків, присвячених дослідженню різних аспектів діяльності, пов'язаної з охороною об'єктів культурної спадщини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Територія нашої держави багата на різноманітні старожитності — як уже відомі широкому загалу, так і ті, що офіційно не зареєстровані або інформація про них відома лише обмеженому колу осіб (зокрема, це об'єкти, які знаходяться у процесі державної реєстрації, і відповідне рішення уповноваженим органом влади щодо них ще не прийняте або вони були щойно виявлені при проведенні наукових досліджень археологічної спадщини — археологічні розвідки, розкопки, будь-які інші земляні та підводні види дослідницьких робіт), однак не кожна з них безумовно підлягає охороні державою.

Нині вкрай важлива роль у визначенні статусу пам'яток належить не просто суб'єктивним необґрунтованим міркуванням окремих осіб, до означеного процесу залучаються авторитетні фахівці, які повинні з'ясувати й надати власний вмотивований висновок стосовно того, чи притаманна об'єкту археологічна, естетична, етнологічна, історична, мистецька, наукова чи художня цінність. Саме за одночасної наявності хоча б одного з названих критеріїв, а також усіх ознак, що містяться у п. 3 та 4 Порядку визначення категорій пам'яток від 22 травня 2019 р. № 452 для внесення об'єктів культурної спадщини до Реєстру, він може бути внесений до нього за однією з таких категорій — національного або місцевого значення (Про затвердження Порядку визначення категорій пам'яток, 2019).

Наразі вищеназаний Реєстр не є закритим, його матеріали у вільному доступі розміщені на різних профільних інтернет-ресурсах, зокрема, офіційному сайті Міністерства культури, молоді та спорту України.

Проаналізувавши відповідні кількісно-якісні показники щодо більшості областей нашої держави, за винятком Криму та неуточнених даних щодо тимчасово окупованих територій, було з'ясовано, що на цей час загальна кількість охоплених ним пам'яток місцевого значення становить 7417 об'єктів, а національного — 821. До того ж пам'яток місцевого значення найбільше зареєстровано в Дніпропетровській (2224) та Одеській (1039) областях, а також місті Києві (924). Відповідно щодо пам'яток національного значення показники

дещо різняться: так лідером загального переліку є столиця — 181, а також Чернігівська (80) і Черкаська область (40). Найменшу кількість пам'яток місцевого значення зареєстровано в Миколаївській (6), Рівненській (10) та Херсонській (16) областях, а найнижчим щодо кількості пам'яток національного значення є показник у Тернопільській (5), Кіровоградській (6) та Запорізькій областях (12).

Разом із цим, з року в рік засоби масової інформації, мережа Інтернет сповнені все більшою кількістю резонансних матеріалів щодо пам'яток з Реєстру, які перебувають у вкрай незадовільному матеріальному стані.

Для прикладу, тільки в межах центральної частини міста Києва фактично зруйнованими є такі нерухомі об'єкти культурної спадщини, як будинок, у якому мешкав видатний авіаконструктор Ігор Сікорський з родиною за адресою вул. Ярославів Вал, 15 б; житловий будинок (1910–1911 рр.) по вул. Велика Житомирська, 32; колишній прибутковий будинок чернігівського купця О. Вертипороха по вул. Щекавицькій, 19/33; будівля заводу солодових екстрактів Ріхтера 1895 року на вул. Кирилівський, 35; комплекс будівель по вул. Мала Житомирська 14–14 б (зокрема, разом з будинком, у якому мешкав художник О. О. Мурашко, будинком прибутковим, у якому містилася його художня майстерня, та флігелем); будинок першої рятувальної станції Товариства швидкої медичної допомоги на вул. Рейтарській, 22 та багато інших видатних архітектурних споруд. Якщо ж характеризувати стан збереженості архітектурної спадщини окремо за кожною з областей України, то це вимагатиме проведення окремого комплексного дослідження, однак загалом він не є кращим, а щодо окремих пам'яток національного значення навіть суттєво гіршим, ніж у Києві.

Для більш повної характеристики Реєстру варто зауважити, що названий документ не є незмінною константою, до нього можуть вноситися уточнення, і цей процес триває. Характер означених змін можна визначити з огляду на зміст статей 14–15 Закону. Вони можуть полягати або лише в зміні категорії пам'ятки, або, за наявності доведеного факту настання хоча б однієї з виняткових підстав, незворотного вилучення з нього пам'ятки. Наразі таких підстав існує всього три: зруйнування пам'ятки; втрата нею предмету охорони; якщо не виявлена в наземних обсягових формах пам'ятка археології була повною мірою досліджена (абсо-

лютно на всій площі та по всій глибині культурного шару), однак за цих обставин не було виявлено об'єктів культурної спадщини, які підлягають музеєфікації або консервації на місці з їхнім подальшим використанням. Також не варто залишати поза увагою те, що результатом ще незавершених археологічних досліджень може бути виявлення раніше невідомих об'єктів культурної спадщини, статус яких потребуватиме подальшого уточнення.

Отже, на даний час у межах України на державний облік узято вагому кількість пам'яток з притаманними їм індивідуальними, видовими та темпоральними характеристиками, а також різним матеріально-технічним станом. Своєю чергою, ці перераховані якісні особливості можуть чинити безпосередній вплив на рівень фінансування, необхідний для забезпечення базових потреб з утримання та збереження об'єктів культурної спадщини в належному стані, зокрема, заходів з їхньої охорони, паспортизації та інвентаризації, ремонту, реставрації, реабілітації, а також усіх інших визначених законодавством видів робіт.

Тепер більш детально розглянемо фінансову складову пам'яткоохоронної діяльності, адже важко заперечити її важливість і те, що достатнє фінансування є однією з необхідних умов забезпечення збереженості об'єктів культурної спадщини й відповідно подальшої фіксації пам'яті про них для майбутніх поколінь українців.

Станом на 2018 рік у Державному бюджеті України графа фінансування за категорією «збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в національних і державних заповідниках, здійснення заходів з охорони культурної спадщини, паспортизація, інвентаризація та реставрація пам'яток архітектури, культури та світової спадщини ЮНЕСКО» містила загалом 21377,3 тис. грн. на «видатки розвитку» із загального фонду та 2369,7 тис. грн. зі спеціального фонду (Про державний бюджет України на 2018 рік, 2018). Разом з цим, уже в 2019 році «видатки розвитку» на реалізацію означених заходів із загального фонду взагалі не були передбачені, лише «видатки споживання»³, а також спеціальний фонд у сумі 4882,8 тис. грн. (Про державний бюджет України на 2019 рік, 2018).

Суттєво погіршилася ситуація щодо розподілу державних бюджетних коштів на пам'яткоохоронну сферу в поточному році. Так, із загального фонду видатків окремим пунктом передбачено кошти

лише на фінансування загальнодержавних заходів у сферах культури та мистецтв, разом з охороною культурної спадщини (без сумарного розподілу за окремими напрямками по кожній із визначених сфер), а також збереження історико-культурної та архітектурної спадщини лише в національних і державних заповідниках — загалом 494009,5 тис. грн., з яких знову ж таки більша частина є «видатками споживання» із загального та спеціального фонду (відповідно 405954,2 та 58089,7 тис. грн.), «видатки розвитку» становлять лише 25000,0 та 4965,6 тис. грн. (Про державний бюджет України на 2020 рік, 2019).

Таким чином недостатнє бюджетне фінансування пам'яткоохоронної сфери актуалізує потребу в пошуку альтернативних і менш витратних способів збереження різних видів пам'яток, зокрема, поєднаних з використанням сучасних цифрових технологій. З огляду на це, високу перспективність має підтримка тих громадських ініціатив, які, за умов порівняно меншого фінансового забезпечення, демонструють більшу прогресивність та ефективність їхньої практичної реалізації.

На законодавчому рівні можливість участі громадян в охороні культурної спадщини передбачено в тексті Закону. Зокрема, у ч. 1 ст. 11 на рівні скоріше обов'язку, імперативу, ніж права, йдеться про те, що:

«громадяни сприяють органам охорони культурної спадщини в роботі з охорони культурної спадщини, можуть встановлювати шефство над об'єктами культурної спадщини з метою забезпечення їхнього збереження, сприяють державі в здійсненні заходів з охорони об'єктів культурної спадщини й поширенні знань про них, беруть участь у популяризації культурної спадщини серед населення, сприяють її вивченню дітьми та молоддю, залучають громадян до її охорони» (Про охорону культурної спадщини, 2000).

Таким чином, у правовій державі уповноважені державні інституції мають виявляти зацікавленість та всіляко заохочувати, а не вимагати від громадян, які позитивно оприявлюють себе в означеній діяльності, відповідної поведінки. Однак в умовах дійсності переважно небайдужі активісти за рахунок власних ресурсів (майнових, фізичних,

інтелектуальних тощо) ініціюють проведення інноваційних заходів з охорони об'єктів культурної спадщини та впроваджують їх не лише без достатньої підтримки держави, але й за її цілковитої байдужості.

Хотілося б більш детально зацентувати увагу на дослідженні важливого питання — рівні обґрунтованості практичної складової використання такого виду 3D-технологій, як 3D-сканування у справі збереження пам'яток, які перебувають під загрозою знищення.

Набуття популярності 3D-технологіями, або як їх ще іменують — адитивними технологіями, у нашій державі відбувалося поступово, ще з початку 2000-х років. Їхня ефективність підтверджена для тих галузей, у яких означені технології традиційно використовуються вже протягом тривалого часу — медицина та протезування, архітектура та будівництво, дизайн, військово-промисловий комплекс, легка промисловість. Разом із цим, у більшості масових споживачів вони зазвичай асоціюються із застосуванням уже створеного 3D-контенту (різноманітна фото- та відеопродукція, перегляд кіно на широкому екрані з використанням спеціальних окулярів) та послуг з 3D-друку. Разом з цим, останній вид інноваційної діяльності також невідривно пов'язаний із 3D-сканування. Його, зокрема, визначають як

«інноваційний процес, що дозволяє створювати точні тривимірні моделі реальних об'єктів з високим ступенем деталізації, отримувати інформацію про поверхні, форми, кольори об'єкта в комп'ютерному, математичному, а також цифровому виглядах» (Ручка, 2013).

Також процес лазерного 3D-сканування характеризують як діяльність з охоплення значної кількості точок (хмари) певного реального середовища, що, насамкінець, дає можливість сформувати його віртуальну модель (Дуфенюк & Марко, 2018).

Безумовно, якість кінцевого продукту, отриманого в результаті застосування різних видів 3D-технологій перебуває у безпосередньому взаємозв'язку з тим, яке обладнання для цього використовувалося. З урахуванням того, що вирізняють два методи об'ємного сканування — контактне та безконтактне, то й прилади для його проведення використовують різні.

Так, контактне 3D-сканування передбачає наявність контактного виду сканера й обов'язкового прямого контакту означеного приладу та сканованого об'єкта. Для реалізації технології безконтактного сканування такий прямий контакт не є обов'язковим (сканування може здійснюватися і на відстані), що визначає його більшу ефективність для важкодоступних, зокрема, аварійних об'єктів. Цей метод охоплює сканування периферійними пристроями двох типів: активними (стаціонарні та портативні) або пасивними.

Загалом, під час вибору конкретного методу 3D-сканування та типу сканера варто враховувати такі фактори: вид об'єкта, який підлягає скануванню та його габаритні розміри; фізичні умови, у яких він перебуває на період проведення сканування; ступінь складності виконуваних робіт; кінцева мета і рівень фінансових можливостей замовника.

Тепер розглянемо деякі соціально-культурні проекти, які або вже вдало поєднують активну індивідуальну та групову взаємодію громадськості з використанням її представниками кращих досягнень науково-технічного прогресу, або лише анонсують майбутню інноваційну діяльність у сфері охорони пам'яток національного та місцевого значення.

Проект «Мапа реновації». Це ініціатива зі створення тривимірної (3D)-мапи міста Києва, яка реалізується громадськими активістами спільно з приватною компанією Ever Scan. Її учасники, використовуючи технологію лазерного сканування з високим рівнем деталізації, у прямому сенсі сканують історичні будівлі, які перебувають під загрозою руйнування, з подальшим їхнім внесенням до відкритої цифрової мапи міста (Дмитрук, 2019). У такий спосіб вони намагаються принаймні в цифровому форматі зберегти їхній зовнішній вигляд і цим самими показати художню цінність для майбутніх поколінь українців. Реалізації означеної ініціативи сприяє діяльність значної кількості волонтерів, які, використовуючи власні професійні знання та досвід, забезпечують технічний та інформаційний супровід виконання необхідних робіт.

До найближчих планів, заявлених організаторами цифрової мапи, зокрема, належить першочергове сканування тих пам'яток у центральних районах міста Києва (зокрема, Шевченківський та Подільський райони), які перебувають у аварійно-му стані, тривалий час не були реставровані, а та-

кож стосовно яких відсутня затверджена проектна документація щодо означеної діяльності на найближчий період.

Офіс культурних інновацій. Курс на значні перспективи стосовно розвитку культурно-мистецької сфери було анонсовано створеним у серпні 2019 року Офісом культурних інновацій. До його складу ввійшли як громадські діячі, так і представники бізнесу, фахівці зі сфери сучасних технологій. Головно його мету було заявлено як сприяння шляхом використання digital-платформи «Український національний інтелект», доступності та відкритості української культури та мистецтва, власне як у межах України, так і для світового співтовариства.

Засновники платформи акцентували увагу громадськості на тому, що унікальні українські артефакти мають стати частиною світового культурного простору та слугувати потужним підґрунтям для запровадження інновацій у вітчизняній та світовій науці, стимулюватимуть розвиток культурного туризму і формування міжнародних туристичних зв'язків. Серед найближчих планів Офісу культурних інновацій було анонсовано початок проекту з приєднання провідних українських музеїв до вищеназваної цифрової платформи, щоб зробити мистецтво більш доступним для людини (Скаун, 2019). Таким чином планувалося тотальне переведення у цифровий формат найвизначніших мистецьких об'єктів, що зберігаються в музейних, культурно-освітніх та наукових установах України, з подальшим розміщенням відповідного контенту на платформі, доступній для вільного перегляду з більшістю портативних мобільних пристроїв.

На разі моніторинг, проведений на предмет виявлення активних чи вже завершених ініціативних проєктів Офісу культурних інновацій або хоча б офіційного інтернет-ресурсу цієї організації, не дав конкретних результатів. Залишається лише сподіватися і очікувати на те, чи буде найближчим часом реалізовано заявлені плани.

Проект "Ctrl+S. Закон на захисті культурної спадщини України". Його було розпочато в 2017 році в межах впровадження культурно-освітніх проєктів Благодійного фонду «Харків з тобою». Заявлена мета — привертання уваги до зруйнованих пам'яток архітектури в найбільших містах України і, як наслідок, стимулювання туристичної привабливості нашої держави.

Аналізована ініціатива хоч безпосеред-

ньо й не передбачає використання технології 3D-сканування, однак її впровадження поєднане з активним застосуванням сучасних інтернет-технологій та можливостей соціальних спільнот. На виконання проєкту організаторами було проведено комплекс робіт:

– відзнято, змонтовано й розміщено в мережі документальний фільм «Зберегти не можна зруйнувати» (режисер П. Сіроменко, сценарист Т. Омельченко), присвячений висвітленню проблем/загроз, які нині актуальні для сфери збереження і захисту унікальних культурних надбань (законодавчі, практичні, фінансові тощо);

– розроблено й розміщено на персональному сайті довідковий документ — пам'ятку «Що робити, коли знищують пам'ятку культури?» — стосовно того, які дії як індивідуальні, так і групові варто послідовно вчиняти за умови, коли виявлено випадки знищення об'єктів культурної спадщини. Вона містить не лише найбільш затребувані витяги з галузевого законодавства у сфері охорони культурної спадщини, але й зразки офіційних запитів, звернень до уповноважених органів державної влади чи місцевого самоврядування, окремі практичні рекомендації.

– створено тематичну сторінку, присвячену змісту та реалізації проєкту в одній з найпопулярніших на цей час соціальних мереж «Facebook».

На мою думку, незважаючи на наявність окремих недоліків, прогалин у їхній діяльності, вище названі проєкти являють собою позитивний досвід інноваційних перетворень у культурно-мистецькій сфері, які, за умов належної підтримки державного та приватного сектору, могли б сприяти збереженню принаймні цифрового формату пам'яті про значну кількість як рухомих, та і нерухомих об'єктів культурної спадщини, для яких існує реальна загроза знищення, не лише в межах міста Києва, але й усієї України. Також вони можуть слугувати своєрідним каталізатором для активізації участі громадськості у волонтерській діяльності з охорони об'єктів культурної спадщини, формування у них свідомого позитивного ставлення до національної та світової культурної спадщини.

Висновки. Проведений аналіз норм базового національного законодавства у сфері охорони об'єктів культурної спадщини, наукового доробку визнаних фахівців галузі, а також практичних складових державного фінансування та впровадження

пам'яткоохоронної діяльності дозволяє зробити такі висновки:

– існує суттєва невідповідність між тим, що, на перший погляд, юридично правильно прописані в законі способи охорони об'єктів культурної спадщини, у багатьох випадках не є ефективними, не реалізуються на практиці й не можуть гарантувати стану збереженості пам'яток;

– нині використання 3D-сканування є перспективним напрямком не лише для тих галузей, у яких воно традиційно використовується вже протягом тривалого часу. Ця технологія також цілком ефективно може бути застосована для модернізації способів охорони нерухомих об'єктів культурної спадщини та музейної сфери;

– у сучасних умовах тотальних загроз, які актуалізувалися для більшості об'єктів культурної спадщини — недостатнє фінансування і загаль-

на несприятлива економічна ситуація у державі; безвідповідальна, а в більшості випадків навіть протизаконна поведінка уповноважених осіб, відповідальних за охорону пам'яток; за критерієм «датування» вік багатьох пам'яток національного або місцевого значення сам по собі підвищує ризик руйнування і ускладнює роботу з їхнього ремонту, реставрації та музеєфікації, 3D-сканування може бути одним із ефективних способів збереження візуальної пам'яті про нерухому пам'ятку, яка перебуває в незадовільному стані, однак, попри це, відсутня реальна можливість для її відновлення в найкоротші терміни;

– потребують більш ґрунтовного дослідження сучасні форми участі як окремих громадян-активістів, так і їхніх ініціативних об'єднань у охороні культурної спадщини та способи їх практичної реалізації.

Примітки:

¹ Далі у тексті статті означений документ буде іменуватися скорочено — «Закон».

² Далі у тексті статті означений документ буде іменуватися скорочено — «Реєстр».

³ Під «видатками споживання» у даному випадку слід розуміти кошти на оплату праці, а також комунальні послуги та енергоносії.

Література:

- Дмитрук, О. (2019). Хто і навіщо робить 3D-моделі пошкоджених історичних будівель Києва. *The Village Україна*. Відновлено з <https://www.the-village.com.ua/village/city/city-guide/289825-hto-i-navischo-robit-3d-modeli-poshkodzhenih-istorichnih-budivel-kieva>.
- Дуфенюк, О. М. & Марко, О. І. (2018). Інноваційні технології 3D-сканування в криміналістичній діяльності. *Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право»*. Відновлено з http://www.pap.in.ua/1_2018/93.pdf
- Никонова, А. & Ляшко, А. (2013). Формы сохранения повседневной городской культуры в памяти поколений. *Національна та історична пам'ять. Політика пам'яті в культурному просторі: Зб. наук. праць*. Редактор В. Мілевська. Випуск 8. К.: ДП «НВЦ «Пріоритети». С. 103.
- Про державний бюджет України на 2018 рік: із Закону України. (2018, 26 січня). *Відомості Верховної Ради України*. № 3–4. С. 5. DOI: <https://doi.org/10.33498/loou-2018-10-198>
- Про державний бюджет України на 2019 рік: із Закону України. (2018, 14 грудня). *Відомості Верховної Ради України*. № 50. С. 5.
- Про державний бюджет України на 2020 рік: із Закону України. (2019, 24 грудня). *Офіційний вісник України*. № 99. С. 20.

- Про затвердження Порядку визначення категорій пам'яток: із постанови Кабінету Міністрів України. (2019, 18 червня). *Офіційний вісник України*. № 46. С. 16. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_wos/12062018/5783
- Про охорону культурної спадщини: із Закону України. (2000, 21 липня). *Офіційний вісник України*. № 27. С. 32.
- Ручка, І. О. (2013). Використання сучасних 3D-сканерів для підвищення рівня якості вимірювань. *Якість технологій та освіти*. № 4. С. 56–61.
- Скакун, І. (2019). В Україні почав працювати Офіс культурних інновацій. *Громадський простір*. Відновлено з <https://www.prostir.ua/?news=v-ukrajini-pochav-pratsyuvaty-ofis-kulturnyh-innovatsij-2>.

References:

- Dmytruk, O. (2019). Khto i navishcho robyt 3D-modeli poskodzhenykh istorychnykh budivel Kyieva [Who and why makes 3D models of damaged historic buildings in Kyiv]. *The Village Ukraina*. Retrieved from: <https://www.the-village.com.ua/village/city/city-guide/289825-hto-i-navishcho-robit-3d-modeli-poskodzhenih-istorichnih-budivel-kieva>. (in Ukrainian)
- Dufeniuk, O. M. & Marko, O. I. (2018). Innovatsiini tekhnolohii 3D-skanuvannia v kryminalistychnii diialnosti. *Elektronne naukove fakhove vydannia «Porivnialno-analitychne pravo»* [Innovative Technologies 3D Scanning in Criminalistics Activities. *Electronic scientific professional publication «Comparative analytical law»*]. Editor in Chief Yu. M. Bysaha. Retrieved from: http://www.pap.in.ua/1_2018/93.pdf. (in Ukrainian)
- Nikonova, A. & Liashko, A. (2013). Formy sohraneniya povsednevnoy gorodskoj kul'tury v pam'jati pokolenij. *Natsionalna ta istorychna pam'iat. Polityka pam'jati u kulturnomu prostori: Zb. nauk. prats.* [Forms of preservation of everyday urban culture in the memory of generations. *The politics of memory in the cultural space. National and Historical Memory*]. Vypusk 8. (Ed.). V. Milevska. K.: DP «NVTs «Priorityety». P. 103. (in Russian)
- Pro derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2018 rik: iz Zakonu Ukrainy. (2018, January 26). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [On the State Budget of Ukraine for 2018: from the Law of Ukraine. *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*]. No 3–4. P. 5. (in Ukrainian) DOI: <https://doi.org/10.33498/louu-2018-10-198>
- Pro derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2019 rik: iz Zakonu Ukrainy. (2018, December 14). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [On the State Budget of Ukraine for 2019: from the Law of Ukraine. *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*]. No 50. P. 5. (in Ukrainian)
- Pro derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2020 rik: iz Zakonu Ukrainy. (2019, December 24). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy* [On the State Budget of Ukraine for 2020: from the Law of Ukraine. *Official Bulletin of Ukraine*]. No 99. P. 20. (in Ukrainian)
- Pro okhoronu kulturnoi spadshchyny: iz Zakonu Ukrainy. (2000, July 21). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy* [On the protection of cultural heritage: from the Law of Ukraine. *Official Bulletin of Ukraine*]. No 27. P. 32. (in Ukrainian)
- Pro zatverdzhennia Poriadku vyznachennia katehorii pam'iatok: iz postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy. (2019, June 18). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy* [On approval of the Procedure for determining the categories of monuments: by resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine. *Official Bulletin of Ukraine*]. No 46. P. 16. (in Ukrainian) DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_wos/12062018/5783
- Ruchka, I. O. (2013). Vykorystannia suchasnykh 3D-skaneriv dlia pidvyshchennia rivnia yakosti vymiriuvan. *Yakist tekhnolohii ta osvity* [Use of modern 3D-scanner for improving the quality measurements. *Quality of technology and education*]. No 4. P. 56–61. (in Ukrainian)
- Skakun, I. (2019). V Ukraini pochav pratsyuvaty Ofis kulturnykh innovatsii. *Hromadskyi prostir*. [The Office of Cultural Innovation started operating in Ukraine. *Public space*]. Retrieved from: <https://www.prostir.ua/?news=v-ukrajini-pochav-pratsyuvaty-ofis-kulturnyh-innovatsij-2>. (in Ukrainian)

Мищенко Марина Алексеевна

Современные методы материализации памяти об объектах культурного наследия, находящихся под угрозой уничтожения

Аннотация. В статье исследована проблематика, связанная с определением современных способов материализации и дальнейшего сохранения памяти об объектах культурного наследия, которые оказались под угрозой уничтожения.

Выяснено, что развитие новейших технологий, в частности 3D-сканирования, даёт широкие возможности для фиксации детализированной трехмерной проекции любого объекта (как движимого, так и не движимого) в том состоянии, в котором он находится на момент его сканирования, учитывая имеющиеся повреждения, реальность/неизбежность угрозы быть уничтоженным или разрушенным и дальнейшие перспективы возможной реставрации.

Отмечено то, что при отсутствии достаточного финансирования стоит искать альтернативные по содержанию и степени затратности пути сохранения для будущих поколений если не реального объекта, то по крайней мере его достоверной виртуальной проекции.

Определено и аргументировано, что не стоит игнорировать ту важную роль, которую играют в современной деятельности по охране культурного наследия инновационные инициативы небезразличных общественных активистов, а также их объединений, которые могут быть реализованы преимущественно в пределах и с использованием возможностей сети Интернет.

Ключевые слова: историческая память, культурное наследие, объекты культурного наследия, недвижимые объекты культурного наследия, 3D-сканирование.

Maryna Mishchenko

Modern methods of preserving memory about objects of cultural heritage being under the threat of elimination

Abstract. The aim of this paper is to analyze issues related to the development and use of modern means of preservation of the memory of cultural heritage objects under the risk of physical destruction.

As the methodological basis, the study uses principles and methods of culturological approach to national legislation related to preservation of cultural heritage, on the works of leading experts in this field and also practical experience of the state funding and administrative activities in the field of protection of immovable objects of cultural heritage.

The paper shows that development of the latest technologies, in particular, 3D-scanning, gives ample opportunities for fixing a detailed three-dimensional projection of any object (both movable and non-movable) in the state it is when scanned, given the damage, the reality/inevitability of the threat of destruction and the reality of prospects for future restoration.

The author argues that, in the absence of sufficient funding, it is worth looking for alternative means of protection. When the physical preservation of a genuine object is economically impossible, then at least its credible virtual representation can present the memory of the heritage object for future generations.

It has been determined that the important role played by the innovative initiatives of non-indifferent civic activists and their associations implemented mainly within the Internet with the active use of its possibilities should not be ignored.

Keywords: the historical memory, the cultural heritage, the objects of cultural heritage, the immovable objects of cultural heritage, protection of cultural heritage, 3D-scanning.